

NORGES HØYESTERETT

Den 28. august 2012 avsa Høyesterett dom i

HR-2012-01693-A, (sak nr. 2012/1235), straffesak, anke over dom,

A (advokat Arne Gunnar Aas)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Erik Førde)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Bull:** Saken gjelder straffutmålingen for en mann som er funnet skyldig i mishandling av sin mor, som han bodde sammen med.
- (2) A ble 11. juli 2011 satt under tiltale for brudd på straffeloven § 219 første ledd om mishandling i nære relasjoner. Øvre Romerike tingrett avsa 20. desember 2011 dom med slik domsslutning:
 - "1. A, født 21.12.1953, dømmes for overtredelse av straffeloven § 219 første ledd til fengsel i 5 – fem – måneder. I straffen fragår 26 – tjueseks – dager for utholdt varetekt.
 2. A dømmes til å betale sakskostnader med 10 000 – titusen – kroner."
- (3) A anket dommen i sin helhet. Anken ble henvist til ankebehandling for så vidt gjaldt straffutmålingen. For øvrig ble den nektet fremmet. Eidsivating lagmannsrett avsa 20. april 2012 dom med slik domsslutning:
 - "1. I tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til 7 – syv – måneders fengsel.

2. **A, født 21. desember 1953 dømmes til å betale sakens omkostninger for lagmannsretten med kroner 10 000 – titusen –."**

- (4) Lagmannsretten fastsatte altså en noe strengere straff enn tingretten. A har anket over straffutmålingen til Høyesterett.
- (5) *Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem.*
- (6) Som lagmannsretten finner jeg grunn til først å sitere følgende fra tingrettens dom om bakgrunnen for saken:

"Tiltalte, som er enebarn, har, med unntak for ett år i militæret og ett år som lærer på Vestlandet for mange år siden, bodd sammen med sin mor. Etter at hans far skilte seg fra moren langt ned på 1970 tallet har tiltalte bodd sammen med moren alene. Tiltalte er utdannet sivilmarkedsfører og har undervist mange år i videregående skole i økonomi og rettslære. De siste 17 årene har han arbeidet i Han arbeider i X dit han reiser 7 om morgenen og kommer hjem igjen 6 om ettermiddagen. Retten legger til grunn at tiltalte og moren begge følte avhengighet til hverandre. Tiltalte følte støtte fra moren. Retten legger til grunn, slik en venn av tiltalte forklarte, at tiltalte var snill mot og stilte opp for sin mor som også stilte opp for han.

I de siste årene før moren døde ble hun gradvis svekket. Hun ble mer tunghørt og noe desorientert, særlig siste tiden. Hun begynte da blant annet å stå opp om natten, noe som ble vanskelig for tiltalte som skulle tidlig opp om morgenen for å reise på arbeid. Noen ganger gikk moren ned fra annen etasje, der de lå begge to på hver sine soverom, til første etasje hvorfra hun ropte på tiltalte som stod opp og fikk henne opp igjen. Moren ble etter hvert vanskelig og ville ikke gå opp slik tiltalte ba henne om."

- (7) Domfellelsen etter straffeloven § 219 første ledd bygger på at domfelte gjennom halvannet år frem til morens død 5. januar 2011 ved minst åtte anledninger hadde tatt tak i morens ører, vridd og dradd i disse for å få henne opp trappen og til sengs. Domfelte har forklart at dette var siste utvei for å få henne til å legge seg igjen, etter at han først hadde forsøkt andre metoder.
- (8) Lagmannsretten har funnet det bevist at domfeltes handlinger er årsaken til at moren utviklet misdannelser av begge ørene, såkalte blomkålører, det vil si at begge ytre ører var fylt med dels flytende, dels levret blod. Det er noe uklart om denne skaden oppstod som følge av én eller flere av de åtte episodene, men dette har etter min mening ikke betydning for straffutmålingen. Det fremgår av lagmannsrettens dom at det ved alle anledninger har vært benyttet stor kraft, at handlingene pågikk over anslagsvis 10–15 sekunder hver gang, og at moren klynket seg. Lagmannsretten har heller ikke vært i tvil om at domfelte forstod at moren mest sannsynlig ville bli påført en eller annen form for skade.
- (9) Lagmannsretten har videre lagt til grunn at grunnen til at domfelte handlet som han gjorde, ikke bare var for å få moren tilbake til soverommet, men også fordi han ville straffe henne. Det fremgår av tingrettens dom at han ble irritert over å bli vekket fordi han var avhengig av nattesøvnen for å kunne være opplagt på arbeidsplassen.
- (10) Før jeg går nærmere inn på straffutmålingen i denne saken, nevner jeg at de handlingene det her er tale om, fant sted dels før, dels etter lovendringen 25. juni 2010 nr. 46 som gjorde uttalelsene om nytt normalstraffenivå i forarbeidene til den spesielle del – vedtatt i 2009 – av den ennå ikke ikrafttrådte straffeloven 2005 direkte anvendelige også for

bestemmelser i någjeldende straffelov. Dette gjelder blant annet straffeloven § 219, jf. Prop. 97 L (2009–2010), der det på side 32 uttales at straffen for mishandling i nære relasjoner generelt bør ligge noe over sammenlignbare voldsforbrytelser. Høyesterett uttalte i Rt. 2010 side 1324 avsnitt 14 at den skjerpelsen av normalstraffenivået som i 2009 ble forutsatt for den spesielle del av straffeloven 2005, skulle skje gradvis ved anvendelse av den någjeldende straffeloven frem til skjerpelsen fikk full effekt fra 25. juni 2010.

- (11) Ved straffutmålingen finner jeg det naturlig å ta utgangspunkt i følgende uttalelse fra dommen i Rt. 2010 side 129 avsnitt 18 og 21, slik det også ble gjort i sak HR-2012-01326-A:

"(18) Straffutmålingen i saker med familievold må nødvendigvis bero på en samlet vurdering hvor en rekke momenter kan trekkes inn. Sentrale elementer vil være hvor lenge krenkelsene har funnet sted, karakteren av de krenkelser som foreligger, hyppigheten, skadepotensialet og de konkrete skadevirkningene.

...

(21) Etter min mening er karakteren av voldshandlingene i seg selv ikke avgjørende ved straffvurderingen etter straffeloven § 219. Det sentrale er i hvilken grad disse danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et 'regime' preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold. ..."

- (12) I dette perspektivet bør det fremheves at eldre mennesker har et særlig krav på vern mot vold. De vil ofte ha vanskeligere enn andre for å beskytte seg. Eldre med svekket åndskraft – i vår sak begynnende demens – er i så måte en spesielt sårbar gruppe. De er avhengige av andres omsorg. Når det er omsorgspersonen som utøver volden, har de knapt noe sted å vende seg. At volden er en reaksjon på adferd som nok kan virke svært frustrerende, får da mindre vekt. Selv om det naturligvis også er forskjeller, er det slik sett nærliggende å trekke en linje til foreldres vold mot barn. I Prop. 97 L (2009–2010) side 32 er vold mot barn særlig fremhevet, og det er uttalt at det generelt skal svært mye til før det i slike tilfelle ikke reageres med ubetinget fengsel.
- (13) Det er lett å se at forholdet mellom mor og sønn her har vært spesielt sammenlignet med det som er vanlig mellom foreldre og deres voksne barn. Moren motsatte seg dessuten kontakt med det offentlige hjelpeapparatet. Men ved voldsutøvelse mot foreldre som er svekket av alder, vil det nok ofte ligge til grunn en spesiell situasjon som har utviklet seg i tragisk retning. Det er derfor begrenset i hvilken grad dette kan regnes som formildende omstendigheter ved denne saken sett i forhold til andre tilfelle av familievold mot aldrende mennesker.
- (14) I vårt tilfelle har volden strukket seg over ca. halvannet år, og den har preg av et mønster. Som nevnt har det vært anvendt stor kraft, domfelte har utvist forsett med hensyn til skadefølgen, og handlingene har dels vært motivert av et ønske om å straffe. Hensett til de legislative hensyn som jeg har nevnt, og de forarbeidsuttalelsene som jeg har referert, må det da reageres med en ubetinget fengselsstraff. Jeg mener at syv måneder, slik lagmannsretten har kommet til, er passende i dette tilfellet.
- (15) Samfunnsstraff er etter mitt syn ikke aktuelt i denne saken, heller ikke slik at samfunnsstraff kombineres med en kortere ubetinget fengselsstraff. Som fremhevet i HR-2012-01326-A avsnitt 25, må det klare utgangspunkt ved brudd på straffeloven § 219

være ubetinget fengselsstraff – samfunnsstraff kan bare være aktuelt dersom tungtveiende grunner tilsier det. Jeg viser i denne forbindelse også til forarbeidsuttalelsen som jeg har nevnt, om at straffen for mishandling i nære relasjoner generelt bør ligge noe over sammenlignbare voldsforbrytelser. Jeg kan ikke se at domfeltes livssituasjon er slik at det foreligger tilstrekkelige grunner for samfunnsstraff.

(16) Jeg stemmer for denne

D O M:

Anken forkastes.

(17)	Dommer Falkanger:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(18)	Dommer Matningsdal:	Likeså.
(19)	Dommer Tønder:	Likeså.
(20)	Dommer Gjølstad:	Likeså.

(21) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: